

UPPSALA
UNIVERSITET

Box 256
SE-751 05 Uppsala

Besöksadress:
Dag Hammarskjölds väg 7

Handläggare:
Kay Svensson

Telefon:
018-471 33 52

www.uu.se

Kay.Svensson@uadm.uu.se

REMISSVAR

2019-03-26 Dnr UFV 2019/7

Regeringskansliet
Utbildningsdepartement

Ökad attraktionskraft för kunskapsnationen Sverige (SOU 2018:78)

Uppsala universitet har beretts möjlighet att inkomma med yttrande över rubricerad utredning.

Inledningsvis måste framhållas att utredningen på ett föredömligt sätt arbetat i nära och löpande dialog med landets lärosäten. Utredningen lämnar ett stort antal förslag och rekommendationer. Uppsala universitet finner många av dessa förslag både angelägna och väl motiverade.

Från universitetets sida har vi återkommande haft möjlighet att diskutera olika delar av utredningen. Vi har inte alltid haft samma åsikt i de frågor som diskuterats, men uppskattat öppenheten och villigheten att lyssna till den verksamhet som utgör kärnan till utredningen.

Med detta som inledning finner vi det ändå angeläget att kommentera några centrala avsnitt i utredningen, föreslå revideringar och där så angeläget föreslå alternativa lösningar.

Till en början vill vi påminna om de övergripande synpunkter som lämnades i samband med yttrandet i anslutning till det första delbetänkandet och som fortfarande inte adresserats i tillräcklig omfattning

- Svenska lärosäten behöver en ökad handlingsfrihet och rådighet i internationella sammanhang.
- Att 25 procent av alla studenter år 2025 ska ha spenderat minst tre månader utomlands under sin studietid är ett ambitiöst förslag, men det återstår en del av vägen för att nå detta mål med god kvalitet.
- Utredningen saknar en djupare diskussion av forskningsinfrastrukturens betydelse för internationaliseringen

När det gäller frågorna om ökad handlingsfrihet och rådighet i internationella sammanhang kan man konstatera att utredningen inte

återkommit med förslag i dessa, för det internationella arbetet, centrala frågor.

Målsättningen 25% mobilitet kräver ett intensifierat arbete som endast i begränsad omfattning återspeglas i detta delbetänkande. Det gäller bland annat hur våra studieadministrativa system på ett bättre sätt kan spegla den mobilitet som bland annat äger rum i anslutning till examensarbeten och praktikperioder utomlands.

Vidare måste man konstatera att fokus även i slutbetänkandet i huvudsak ligger inom utbildningsområdet. Vi menar att det finns betydande utmaningar även inom forskningen, inte bara rörande infrastruktur, vilka måste beaktas i arbetet med en strategisk plan för internationellt arbete vid de svenska lärosätena.

Kap 3 Kännedomen om Sverige som kunskapsnation och kunskap om omvärlden

Frågan om en utlandsorganisation är en av de svårare frågorna som utredningen haft att ta ställning till. Utredningen skriver att ett långsiktigt bilateralt relationsskapande inom högre utbildning och forskning i högre utsträckning än idag måste ta sin utgångspunkt i de svenska lärosätenas och andra forskningsaktörers intressen.

Vidare framhåller utredningen det angelägna i att ytterligare lyfta fram universitetens och högskolornas roll i det Sverigefrämjande och relationsskapande arbete som regeringen och myndigheterna bedriver. Att i högre grad synliggöra den kompetens och de internationella nätverk och kontakter som lärare och forskare vid svenska lärosäten skapar, kan bidra till att stärka svenska utrikesrelationer.

Universitet och högskolor har samtidigt behov av resurser utomlands som specifikt arbetar för att främja deras kontakter med internationella partners. För detta krävs att lärosätena har stort förtroende för såväl organisationen som helhet som för de personer som representerar deras intressen utomlands (s. 111).

Dessa bedömningar delas fullt ut av Uppsala universitet. Samtidigt ställer sig universitetet frågande till utredningens förslag att bygga en stärkt utlandsorganisation på nuvarande innovations- och forskningskontor. Med den nuvarande organisatoriska placeringen inom regeringskansliet kommer de på många sätt att vara alltför långt borta från lärosätena för att på ett effektivt sätt kunna ge det stöd som efterfrågas. Denna invändning har också utredningen identifierat (s. 116 f) och föreslår därför att inom ramen för ett pilotprojekt, två utlandskontor skapas med anknytning till plattformen för internationalisering (s. 117). Det föreslås vidare att Innovations- och forskningskontoren, som funnits i olika skepnader under en lång tid, ska utvärderas med avseende på deras huvudmannaskap tillsammans med pilotkontoren.

Detta är ett bra förslag, men i pilotprojektet bör man också ta med de två lärosätesinitiativ som utredningen beskriver i positiva ordalag (s. 92 ff), Uppsala universitets kontor i Hanoi, Vietnam och Karolinska Institutets forskningsfilial i Hongkong, Kina. Dessa båda initiativ har identifierat viktiga frågor och utmaningar för universitet som, i likhet med andra framstående utländska lärosäten, vill ta sig an de globala utmaningarna. Det handlar bland annat om möjligheter för svenska universitet, som myndigheter, att ha personal anställd och bedriva myndighetsutövning i form av examination utomlands för att nämna två exempel.

Kap 4 Samordning mellan myndigheter

Utredningen framhåller det angelägna i en nationell samordning och samverkan kring strategisk internationalisering (s. 156 ff), en bedömning som Uppsala universitet delar till fullo. Däremot finns anledning att invända mot struktur och sammansättning av föreslagen plattform för internationalisering. Plattformens styrgrupp föreslås bestå av myndighetscheferna från UKÄ, UHR, VR och Vinnova, en representant för övriga forskningsfinansiärer samt två representanter för lärosätena. Problemen med denna sammansättning är flera.

Enligt utredningen ska styrgruppen leda arbetet inom plattformen för att nå målen i internationaliseringsstrategin, beskriven i det första delbetänkandet. En verksamhetsplan ska utformas baserad på aktuell omvärldsanalys. Det sägs också att åtgärder som berör myndigheter utanför styrgruppen ska förankras med dessa. Detta måste förstås så att man förutser en hög grad av aktivitet och tydliga initiativ från plattformens sida (s. 164f). Därmed blir frågan vilka som ingår i plattformen central.

Med hänsyn till detta måste lärosätena ha ett väsentligt större inflytande i plattformens arbete och utgöra merparten av medlemmar i styrgruppen till skillnad från det förslag som utredningen för fram. Utredningens förslag innebär snarast att lärosätena reduceras till att bli en utförare av beställningar från den nationella plattformens styrgrupp. Lärosätena har redan idag omfattande kontakter med utländska lärosäten och besitter en betydande kunskap som är avgörande för att åstadkomma en välgrundad strategi för att nå de mål som finns i den nationella strategin för internationalisering och bör därför ha ett avgörande inflytande i arbetet.

För det andra är det olämpligt att UKÄ, som är en myndighet med uppdrag att granska kvaliteten och utöva juridisk tillsyn för alla lärosäten, ingår i plattformen. UKÄ liksom forskningsfinansiärer och andra myndigheter med ansvarsområden som berör lärosätenas internationella arbete kan med fördel ingå i de olika arbetsgrupper som föreslås i anslutning till plattformen, i den mån frågorna påkallar detta.

För det tredje behöver man se över plattformens mandat i relation till andra myndigheter. Oavsett sammansättningen av styrgruppen finns en förväntan att plattformen aktivt ska bedriva ett arbete som bland annat ska rapporteras till regeringen. Det kan då uppstå osäkerhet om var ansvaret för sakfrågorna vilar. Detta måste förtydligas.

För det fjärde saknas studentrepresentation i den föreslagna plattformens styrgrupp, vilket bör vara en självklar del av en sådan gruppering, oavsett sammansättning i övrigt.

Kap 6 Migrationsrättsliga aspekter

Hur migrationsprocessen fungerar har en stor betydelse för Sveriges attraktivitet som destination för studenter och forskare. Universitetet ser positivt på utredningens förslag till förändringar som, om de genomförs, kraftfullt stärker bilden av Sverige som ”attraktiv kunskapsnation.”

Samtidigt finns det områden som kräver fortlöpande analys och bearbetning. Nya svåra situationer uppstår hela tiden och det krävs ett mer förutseende arbetssätt från berörda myndigheter för att vi på sikt ska kunna fortsätta vara en attraktiv destination. Som exempel på en sådan fråga kan nämnas att man fortfarande inte kan vara anställd vid ett svenskt universitet, till exempel som gästprofessor, utan att samtidigt vara folkbokförd i landet.

Kap 8 Stipendier och annan finansiering av tredjelandsstudenter

Utredningen föreslår en utveckling av det svenska systemet för stipendier till tredjelandsstudenter. Uppsala universitet instämmer i långa stycken i den analys och de förslag som utredningen för fram. Man kan inte nog framhålla vikten av ett sammanhållet långsiktigt och kraftfullt stipendieprogram för studenter från tredje land. Fler stipendier ger fler internationella studenter vilket på sikt kan bidra till ökad kvalitet och bredd i utbudet av utbildning, inte minst på avancerad nivå.

Det är också bra att lärosätena får en ökad rådighet över UHR:s stipendier så att dessa medel, om lärosätet så beslutar, även kan täcka levnadsomkostnader. De föreslagna flagskeppsstipendierna i anknytning till framstående forskningsmiljöer kan också fylla en viktig funktion. Utmaningen består i att identifiera vilka miljöer som ska omfattas av detta erbjudande liksom långsiktigheten i erbjudandet. Att arbeta in ett nytt stipendieerbjudande tar flera år och handlar om en långsiktig varumärkesbyggnad i tredje land.

När det gäller stipendier i anknytning till nationella bilaterala samarbeten så kräver det viss eftertanke. Medlen måste under en

längre tid knyts till identifierade forskningsmiljöer och bilaterala samarbeten så att rätt målgrupper attraheras. Att med några års mellanrum skifta prioriterade områden torde leda till sämre effekt och kvalitet. Det är därför tveksamt om det är lämpligt att föra besluten om detta program tillbaka till regeringen.

När det gäller förslaget att lärosätena ska få använda 0,3 % av basanslaget för utbildning på grund- och avancerad nivå för nedsättning av studieavgiften ställer sig Uppsala universitet tveksam. Utredningen vill lösa ett problem som framhållits från lärosätena. Förslaget innebär att universiteten får en viss ökad rådighet över anslagen, vilket framförs som önskvärt i andra sammanhang, men det luckrar samtidigt upp gränsen mellan anslagsfinansierad och avgiftsfinansierad verksamhet. Från universitetets sida föreslår vi istället att man inom ramen för intäkterna från avgiftsstudenter i viss omfattning medges möjlighet att göra omfördelningar för att på så sätt nå motsvarande effekt.

Kap 9 Internationella studenters rättsliga ställning och möjlighet till inflytande

Uppsala universitet ser det som positivt att utredningen lyfter frågan om status som student för utbytesstudenter och för deltagare vid beställd utbildning. Förslaget innebär bland annat att ytterligare ett formellt krav för att bli student (registrering), och ytterligare en typ av student införs (icke antagna studenter). Utredningen lyfter bl.a. eventuella problem med att studenter (vid beställd utbildning) kan komma att ses som studenter vid två lärosäten samtidigt. Utredningen konstaterar att det går att reglera i överenskommelser men förklarar inte hur regler i högskoleförordningen och högskolelagen ska kunna avtalas bort. Utredningen beaktar också risken med att utländska organisationer skulle kunna utnyttja systemet för att sälja utbildning vid svenska lärosäten men menar att risken för missbruk är liten. En risk som inte beaktas är att svenska (och utländska) studenter skulle kunna utnyttja systemet för att bli studenter vid eftertraktade utbildningar som de annars inte skulle komma in på. Sammantaget innebär förslaget väsentliga förändringar vars konsekvenser inte är genomlysta. De förändringar av vem som ska anses vara student som föreslås är angelägna men torde behöva viss ytterligare juridisk bearbetning och möjligen konsekvensändringar i andra lagar och förordningar för att undvika andra oväntade effekter.

Studentkårernas vidgade ansvar för att säkra de internationella studenternas inflytande bör fortsatt uppmärksammas.

Avslutningsvis vill vi uppmärksamma en detalj i den definition av student som föreslås i Högskolelagens 4 kap. Här anges att student är "...den som bedriver högskoleutbildning". Detta bör bättre uttryckas som att studenter är antagna till utbildning och *bedriver studier* (det är lärosätena som bedriver utbildning).